

Messier Klub

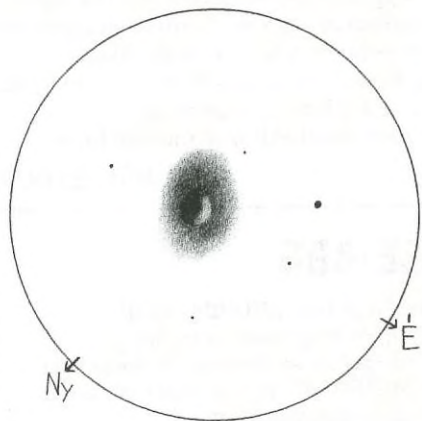
Galaxis-ékkövek Bereniké hajfűrtjeiben

A tavaszi estéken jól megfigyelhető Bereniké Haja csillagkép — területét tekintve — jelentéktelenül megbújik a jóval nagyobb Oroszlán és az Ökörhajcsár csillagképek között. Látcsövön át vizsgálva a látvány már egyáltalán nem jelentéktelen: fényes és halvány csillagok sokasága ötlük a szemünkbe egy 5–6 fok átmérőjű területen; a csillaghalmaz tagjai valóban laza hajfűrtökre emlékeztető alakzatban foglalják el égi helyüket.

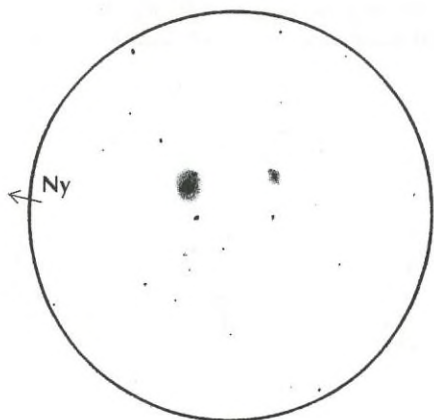
A közeli csillaghalmaz látványos tagjai mögül ugyanakkor távoli galaxisok tömkelege várja azokat az észlelőket, akik egy nagyságrenddel nagyobb távcsővel vállalkoznak égi túrára. A csillagkép északi határán ugyanis a roppant távoli (400 millió fényévre lévő) Coma-galaxishalmaz tagjai pislákolnak felénk. Ezeknek a távoli objektumoknak az észleléséhez azonban nagyobb műszerekre van szükség — most inkább hagyjuk a halvány csillagvárosokat, és nézzünk szét a csillagkép déli vidékén!

Itt a szomszédos Szűz konstellációból átnyúló Virgo-halmaz fényes objektumaival találkozhatunk. A halmaz 70 millió fényéves „közelségének” köszönhetően igen sok fényes, és kis távcsővel is elérhető galaxissal találkozhatunk itt, ezek közül hatot Messier is följegyzett. Híres, 64-es számú objektuma is itt található, bár ez nem tartozik a nagy halmazhoz. Nézzük most végig mind a hét Messier-galaxist!

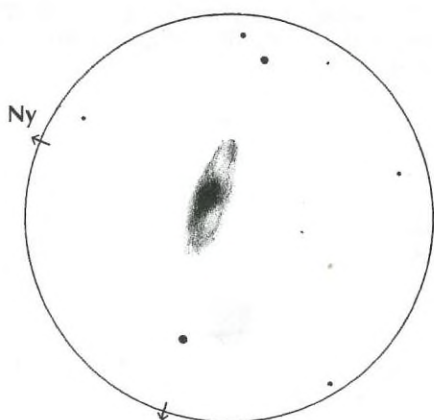
En a „renitens” M64 galaxissal kezdtem első kalandozásomat a csillagképben. Felkereséséhez a 35 Comae Berenicisre álltam rá, amely egyben remek kettős is, szép szín-kontraszttal. Innen már csak kis lökés a távcsövön észak felé, és megjelenik az M64, a Feketeszem-galaxis a 27 cm-es Dobsonom látómezejében. Igazán megkapó objektum. Ez nem csak a 8^m-s fényességnek köszönhető, hanem annak a jókora porfoltnak is, amely ezt a galaxist még érdekesebbé teszi. Ezt a porsávot korábban 20 cm-es távcsővel is könnyen megfigyeltem. Megtalálását könnyíti, ha tudjuk, hogy a magtól északkeletre húzódik. Figyelemre méltó a kicsi, de annál intenzívebb fényű mag. Az egész rendszert egy kiterjedt és halvány, részletek nélküli halo veszi körül, amely fokozatosan belevész az égi háttérbe.

M64 GX Com
27 T, 167x, LM = 15' (Tóth Zoltán)

M85
20 T, 118x, LM = 20' (Kernya János Gábor)

M88
27 T, 214x, LM = 12' (Tóth Zoltán)

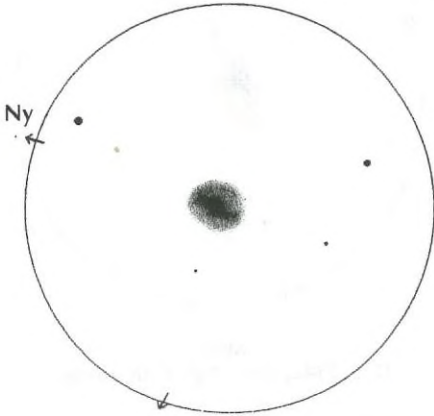
Az M85-öt sem nehéz megtalálni, a 11 Com szomszédságában fekszik. Ez a lenticuláris galaxisok osztályának tipikus képviselője. Elég kicsi központi vidékét halvány periféria övezi. Az északi részre egy halvány előtérscillag vetül. Néhány ívperccel keletre található tőle az NGC 4394 jelű, 12 magnitúdós galaxis. Ettől függetlenül nem sokat időztem ennél a párosnál, inkább ráálltam a Messier-lista századik objektumára.

A lapjával felénk forduló spirál 4'-5'-es, elnyúlt foltnak látszott. 167x-es nagyítással magja uralja a látványt, és szinte kiugrik a látómezőből. Jobban szemügyre véve a korong is mutat részleteket: sötétebb-világosabb foltok váltakoznak a felületén, a mag környékén pedig még kontrasztosabban jelennek meg ezek az inhomogenitások. Sajnos ezek a részletek igen tűnékenyek; a látvány biztosan stabilabb lenne jobb égnél, mert az égbolt állapota döntő tényező az M100 esetében. Amint az M85, úgy az M100 sincs egyedül: a LM keleti felén a halvány (14^m-s) NGC 4328 látható.

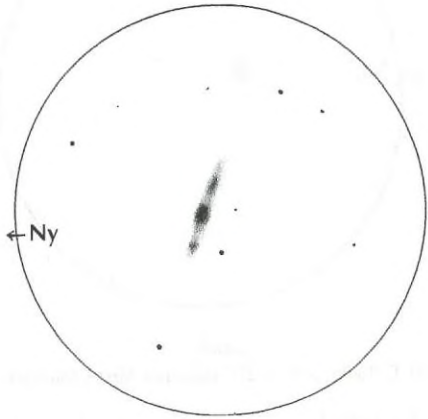
Egi sétámat az M98-nál folytattam, amely szó szerint más oldalról mutatkozik be, mint az M100, ugyanis közel éléről látszik egy 6'x1'-es fénylő szivar alakjában. Az ember azt várná egy ilyen objektumtól, hogy jókora porsáv szeli ketté hosszában — ilyen itt nem látható. Ellenben a ködös csík közepén a magvidék igen grízes. A magtól távolabb, mindkét irányban egy-egy csomósodásba botlunk. Fényességük nagyjából azonos, és bizonyára kisebb, akár 15 cm körüli távcső is mutatja őket. Az északi megtalálását segíti a folt mellett lévő halvány csillag. Nagy nagyítással a galaxis jóval halványabbnak látszik, viszont valósággal kettéhasítja a látómezőt. Érdekes alakja és különleges felülete miatt ez a galaxis hálás célpontja lehet minden mélyezőnek.

Következő célpontom az M99 volt. Ez egy lapját felénk fordító galaxis, felületi fényessége nagy, elbírt a 214x-es nagyítást is. Első ránézésre egy nagy kerékre hasonlít, hosszabb szemlélődés után feltáruznak a spirálkarok tekervényei. A legkönnyebben a déli, egyben leghosszabb kar jön. Ezt egy széles porsáv vágja le a centrumról. Kevésbé feltűnő a túloldali kiágazás, bár még mindig jól látszik. Még egy, elég halvány kinyúlás látható; emellett egy magányos csomó alkot egyenlő szárú

háromszöget a maggal és a galaxis melletti halvány csillaggal. A látottakkal teljesen meg voltam elégedve; végülis ennek a galaxisnak is sikerült meglátnom a spirálszerkezetét.

M91
27 T, 167x, LM = 15' (Tóth Zoltán)

M98
27 T, 120x, LM = 21' (Tóth Zoltán)

Három fokkal keletre hajózva az Univerzum másik szigete úszik be a látómezőbe: az M88. Elnyúlt foltként már a keresőtávcső is mutatja. További részletek megfigyeléséhez nagyobb távcső és hosszabb kitarítás szükséges, így már rengeteg részlet tűnik elő e két csillag közé ékelődő galaxisban. A 4x1,5 ívperces fényszivart a fényes mag uralja. A déli végen egy kompakt csomó van, amelyre előtérccsillag vetül, közte és a mag között pedig egy fényesebb csomó látszik. Az objektum másik vége felé egy fénylő ív mutat, ez a központi vidékről indul ki. Figyelmesen szemügyre véve a magot azt látjuk, hogy ÉK-i fele lecsapott, valószínűleg egy porfolt jóvoltából. Kétségtelen, hogy ezt a galaxist nagyobb becsben kellene tartanunk, mind fényessége, mind részletgazdagsága miatt is.

Az M88 szomszédja az M91. Sokáig azt tartották róla, hogy a Messier 58 megisméltése, azonban újabban az NGC 4548-cal azonosítják. Charles Messier csillagok nélküli, halvány ködösséggként jellemzi. Lássuk, mit láthatunk mi mindebből!

Első pillantásra elnyúlt foltnak mutatkozik a kicsi, 10^m -s objektum. Ez a dundi rúd a galaxis küllője, közepén kerek, központi tartománnyal. Ezen néha felcsillan a csillagszerű mag is. A küllőkhöz karok is tartoznak, amik nagy nagyítással — bár elég nehezen, de egyértelműen — felismerhetők. Akárhogy is nézzük, ez a galaxis nem mutat rosszul, bár a legszebb részletek elsősorban a közepes és nagy távcsövek tulajdonosait boldogítják.

Ezzel véget is ért kirándulásunk Bereniké galaxismezéjén. Utunk során láhattuk, hogy a galaxisok csaknem minden fajtájának képviselője előfordul ezen a területen. Felkeresésük sem nehéz, mert kis helyen csoportosulnak. Tavaszi estéken kellemes látványosságot kínálnak kisebb műszereknek is, mert viszonylag nagy fényességük kisebb területre koncentrálódik, így kontrasztos és részletgazdag látványban gyönyörködhetünk.

TÓTH ZOLTÁN